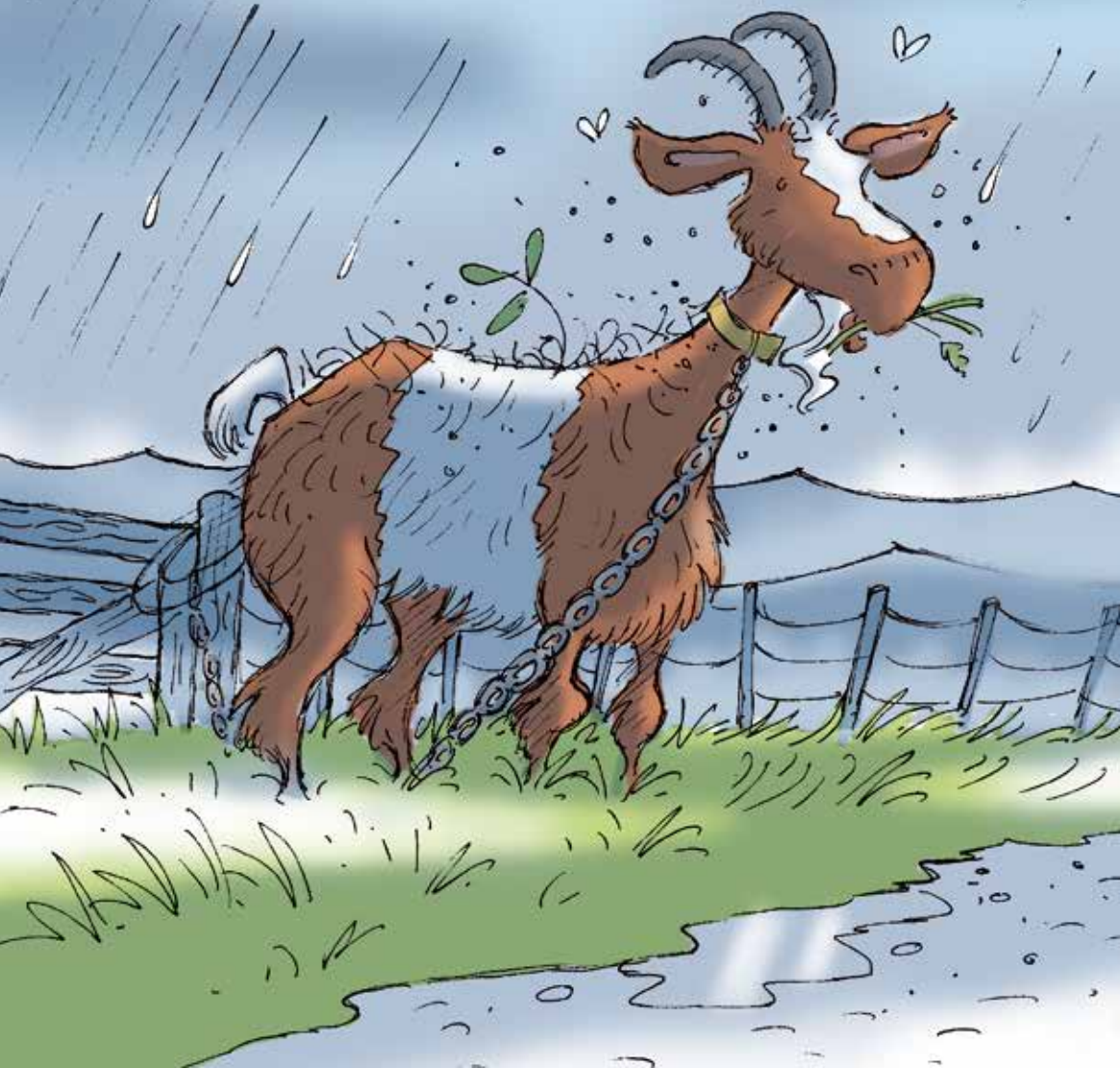

Ko e Hola 'a e Kosi ko Garry

Fa'u 'e John Carr
Ta Fakatātā 'e Philip Webb

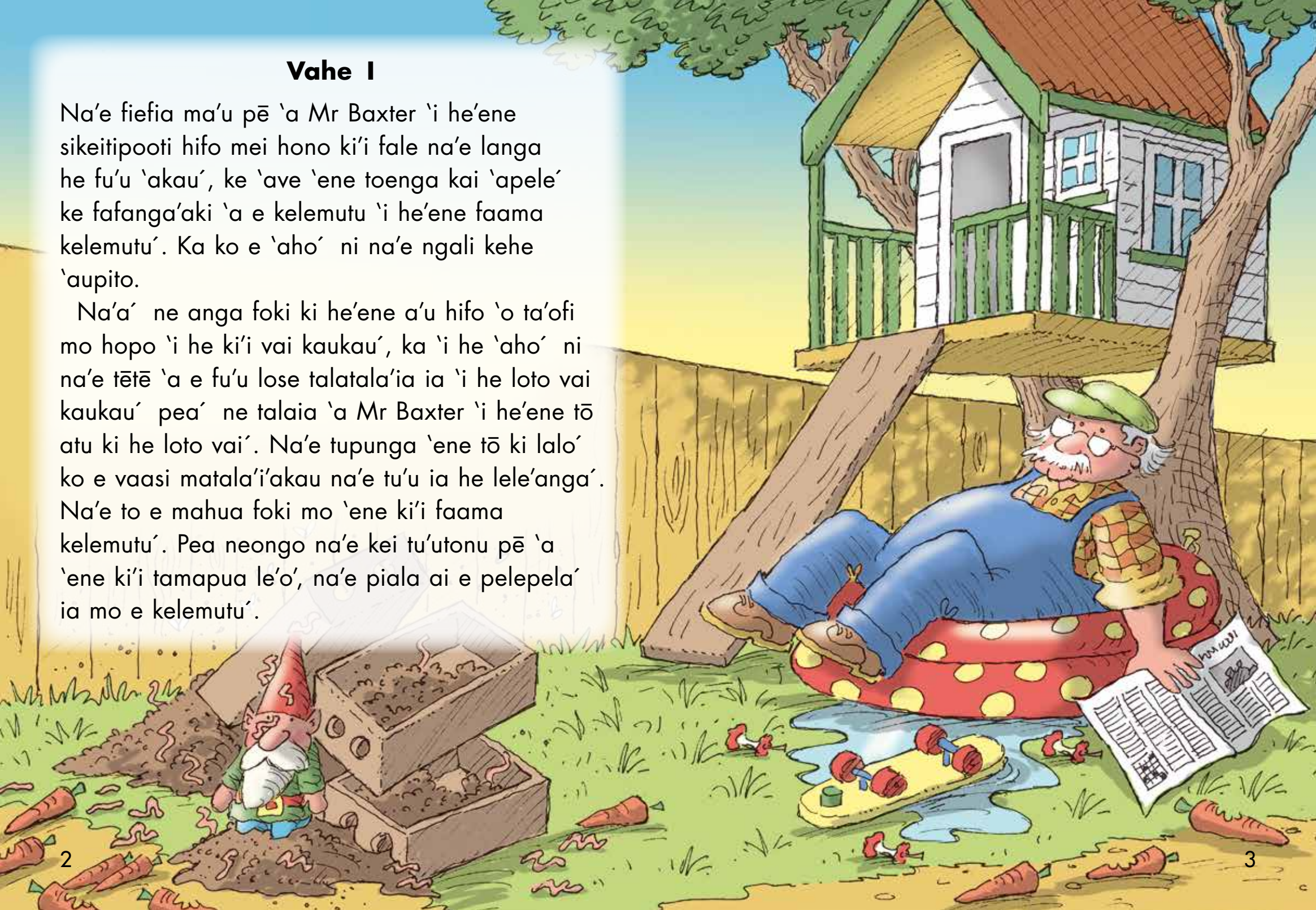
Ko e Holo 'a e Kosi ko Garry

Vahe I

Na'e fiefia ma'u pē 'a Mr Baxter 'i he'ene sikeitipooti hifo mei hono ki'i fale na'e langa he fu'u 'akau', ke 'ave 'ene toenga kai 'apele' ke fafanga'aki 'a e kelemutu 'i he'ene faama kelemutu'. Ka ko e 'aho' ni na'e ngali kehe 'aupito.

Na'a' ne anga foki ki he'ene a'u hifo 'o ta'ofi mo hopo 'i he ki'i vai kaukau', ka 'i he 'aho' ni na'e tētē 'a e fu'u lose talatala'ia ia 'i he loto vai kaukau' pea' ne talaia 'a Mr Baxter 'i he'ene tō atu ki he loto vai'. Na'e tupunga 'ene tō ki lalo' ko e vaasi matala'i'akau na'e tu'u ia he lele'anga'. Na'e to e mahua foki mo 'ene ki'i faama kelemutu'. Pea neongo na'e kei tu'utonu pē 'a 'ene ki'i tamapua le'o', na'e piala ai e pelepela' ia mo e kelemutu'.

Na'e laku holo 'i hono ki'i hala' 'a e toenga kai kālōti' pea na'e mahae mo hono mohenga tautau'. Na'e to e lahi ange 'a e mahae' mo e fu'u ava 'i he 'aa' 'o ne fakatokanga'i atu 'a hono kaungā'api', Mrs Quirk.

Na'e mahino 'oku loto mamahi 'a Mrs Quirk he na'e moveuveu 'ene ngoue kālōti' pea pulia foki mo e fu'u lose na'a' ne matu'aki manako taha ai'. Ko hono kamiputi' na'e hangehangē na'e ngau 'e ha taha' pea pelepela foki 'a hono matafale' 'i tu'a pea na'e 'i ai e ki'i fokotu'unga mapu 'uli'uli mo ngingila 'i hono hala'.

Na'e punou hifo 'a Mrs Quirk 'o to'o hake 'a e fo'i mapu 'e taha 'o sio lelei hifo ki ai pea' ne kaila atu kia Mr Baxter.

"Ko e fo'i mahafu! 'Oiauē, ko e ngāue eni 'a e kakai mei he vavā. Vave! Telefoni ke 'ilo 'e he Palēmia'!"

Na'e sio lelei atu 'a Mr Baxter ia ki he fo'i mahafu 'i he nima 'o Mrs Quirk 'o ne pehē atu. "Ikai Mrs Quirk, 'oku 'ikai ko e kakai eni ia mei he vavaa'. Hangē ena ia ko ha fanga kosi fiekaia'."

Pea ongo mai mei he tau'anga fō', 'a e talamu na'e tō 'o teka pea mo e fo'i "meeeeeeee!"

Na'e tafoki hake 'a Mr Baxter 'o sio atu 'oku tautau mai 'a e fu'u kosi he tau'anga fō' 'i he tafa'aki 'o hono talausese loto', pea kuo mahaehae.

"Mahalo 'oku sai ange ke tala eni he vave taha' ki he SPCA", ko Mr Baxter atu ia.

Vahe 2

Ko e mo'ui 'a e kosi ko Garry na'e tatau he 'aho kotoa pē, he na'e no'otaki ia 'aki ha seini ki he 'ā 'i he toumu'a 'o ha hala 'i 'uta. Ko e talu 'ene tupu mo 'ene nofo ai pea kuo faka'au ke pāhia mo fo'i. Ko 'ene ngāue na'e fai' ko hono huo mo fakama'ala'ala 'a e toumu'a' pea kuo loloa foki e mohuku' mo toe efua.

Na'e mamahi'ia foki hono kia' 'i he kola 'o hono seini ha'i' pea felāngaaki hono va'é ko e fu'u lōloa 'a hono pesipesi'. Na'e fehi'a 'a Garry he seini' pea fiu he nofo tokotaha'.

Kuo' ne pāhia foki 'i he'ene hauhausia 'i he kakapu' he pongipongi' pea mo longoa'a'ia he lova holo 'a e ki'i loli si'isi'i'.

Na'e fuofua ongo mai kia Garry 'a e heheke mai e va'e 'o e ki'i loli' 'i he makamaka 'o e hala' pea' ne toki sio hake 'o ne puna ke hao, mo e fa'aki 'a e ki'i loli' 'i hono nofo'anga', haveki atu mo e 'aa' 'o toki tu'u hifo 'i loto. Na'a' ne fu'u 'ohovale foki ka e hili ia', na'a' ne toki sio hifo 'o fakatokanga'i kuo motuhi hono seini' mei he 'aa'.

Na'e toki mahino leva kia Garry ta ko e 'aho eni 'e kehe mo toe lelei ange. Lolotonga 'a e hanganoa 'a e faka'uli' mo sio he maumau 'o 'ene ki'i loli', na'e toho atu 'e Garry ia hono seini' 'o pulia atu he kakapu'. Pea neongo 'ene manavahee', ka na'e toe fiefia loto pē foki.

Ko e toki ongo'i mo 'ilo ia 'e Garry 'oku tau'atāina – 'o lava ai ke fa'ifa'iteliha, pea ko e me'a ia na'a' ne fai'.

Vahe 3

'I he mahu'i atu 'a e kakapu', na'e fakatokanga'i 'e Garry 'oku 'i he feitu'u fo'ou mo lahi ai e ngaahi me'a 'oku manakoa 'e he fanga kosi'. Na'a' ne tamoloki e ngoue', kai e kaloti na'e to ai', vilo holo he matafale' 'i tu'a, ngau e kamiputi', ta'aki e fu'u lose', tui'ulu'i 'o ava e 'a', teke'i 'o mahua 'a e ki'i faama kelemutu' pea ne ngau 'o mahae ai mo e mohenga tautau'.

Pea' ne toki fai e me'a 'oku manako e kosi kotoa pe ke fai' ka ko 'ene toki lava' eni – ko 'ene kaka! Na'a' ne fuofua kaka hake he fokotu'unga fefie pea hoko atu ki he fokotu'unga piliki pea mo e nge'si talamu 'o ne sio atu ki he me'a na'e 'uakai atu ki ai'. Pea' ne tu'ete 'o kakapa atu mo piki he uaea'.

'O ne toki ongo'i hifo na'e hala 'ene me'a na'e fai'. Na'e mafuli e talamu' ia 'o to 'a Garry kimui 'o ne pehe foki 'e ha'ulu ki he kelekele', ka na'e 'ikai ke pehe.

He na'e 'efihia 'a hono me'atui' 'ona he uaea taufoo' 'o tautau ai 'a Garry mo 'akafute hono va'e' 'o kamata ke ne kokō 'i he'ene ilifia'.

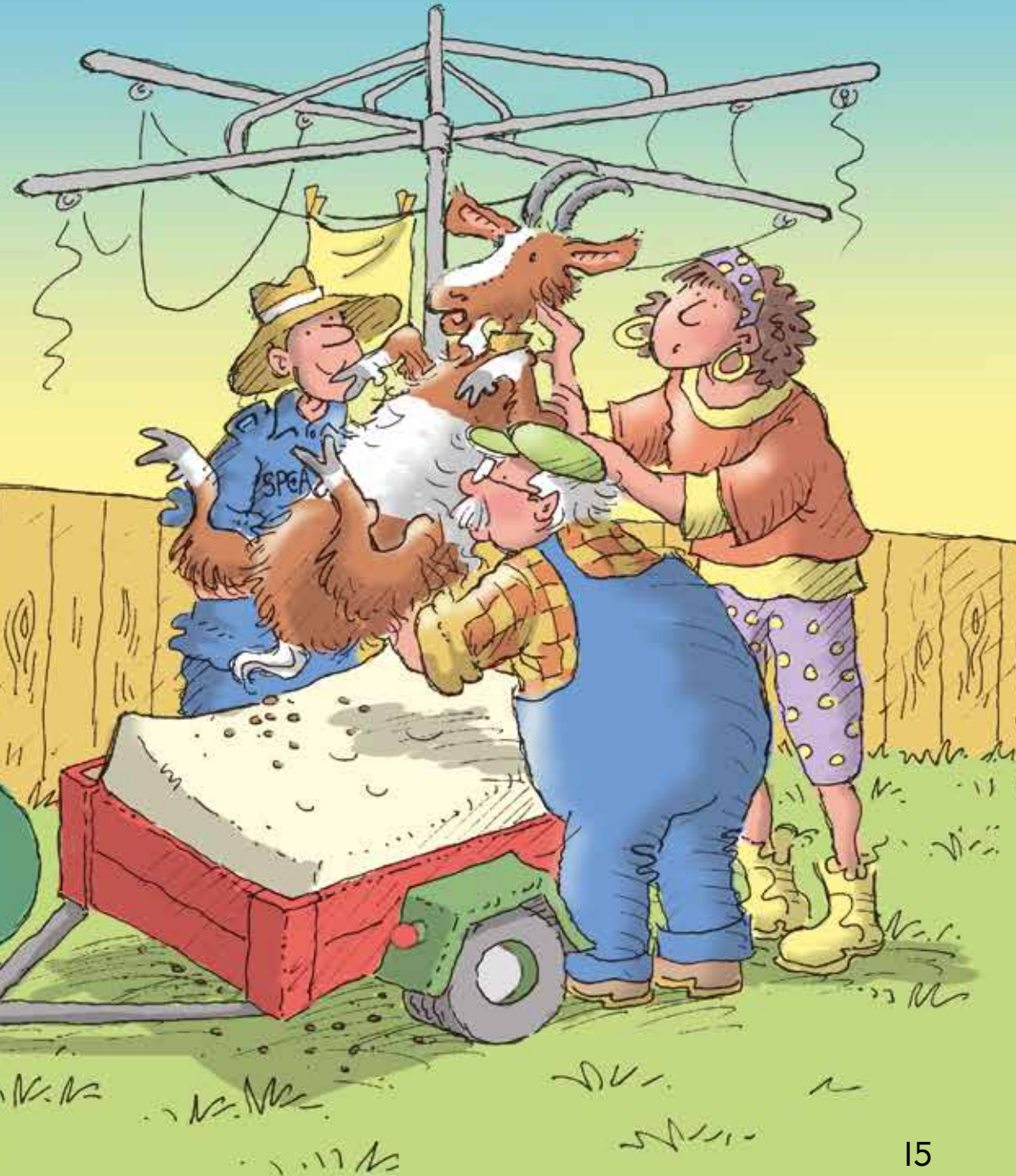

Vahe 4

Kuo tu’o lahi foki ‘a e ‘alu atu ‘a Mr Weston mei he SPCA ‘o fakahaofi e fanga manu ‘oku’ nau faingata’a’ia’, ka na’e te’eki ai ke sio ia ‘i ha kosi kuo’ ne tautau ‘aki ‘a hono me’atui’ ‘i ha uaea taufō. Na’e manavasi’i mo ilifia foki ‘a Mr Baxter pea mo Mrs Quirk. Pea ‘i he sio hifo ki lalo ‘a Mr Weston ki he ki’i fokotu’unga mahafu ‘uli’uli mo ngingila’, na’a’ ne ‘ilo ‘oku toe manavahē pē foki mo ilifia ‘a e kosi’ ia.

Na’e ‘omai leva ‘a e taulani mo e fakamolū pea mo e me’a tu’usi uaea pea toki vete hifo ‘e Mr Weston mo Mr Baxter ‘a Garry mei he uaea taufoo’.

Na’e kei manavahē pē ‘a Garry ‘i hono tukuhifo ia ki lalo’, pea ala atu ‘a Mrs Quirk ‘o puke ‘a hono kola’ ke ‘oua na’a hola.

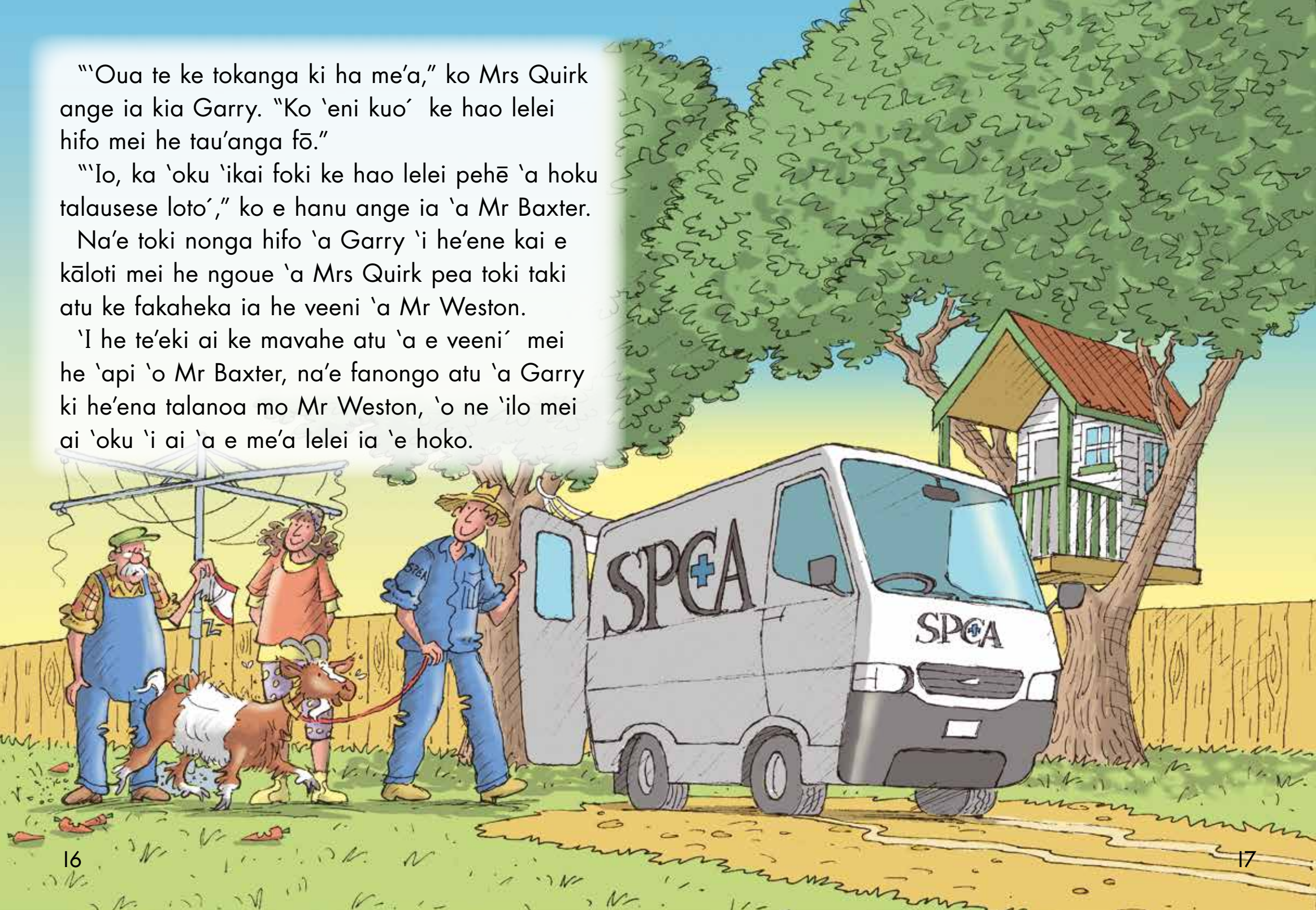

“Oua te ke tokanga ki ha me’a,” ko Mrs Quirk ange ia kia Garry. “Ko ‘eni kuo’ ke hao lelei hifo mei he tau’anga fō.”

“Io, ka ‘oku ‘ikai foki ke hao lelei pehē ‘a hoku talausesse loto’,” ko e hanu ange ia ‘a Mr Baxter.

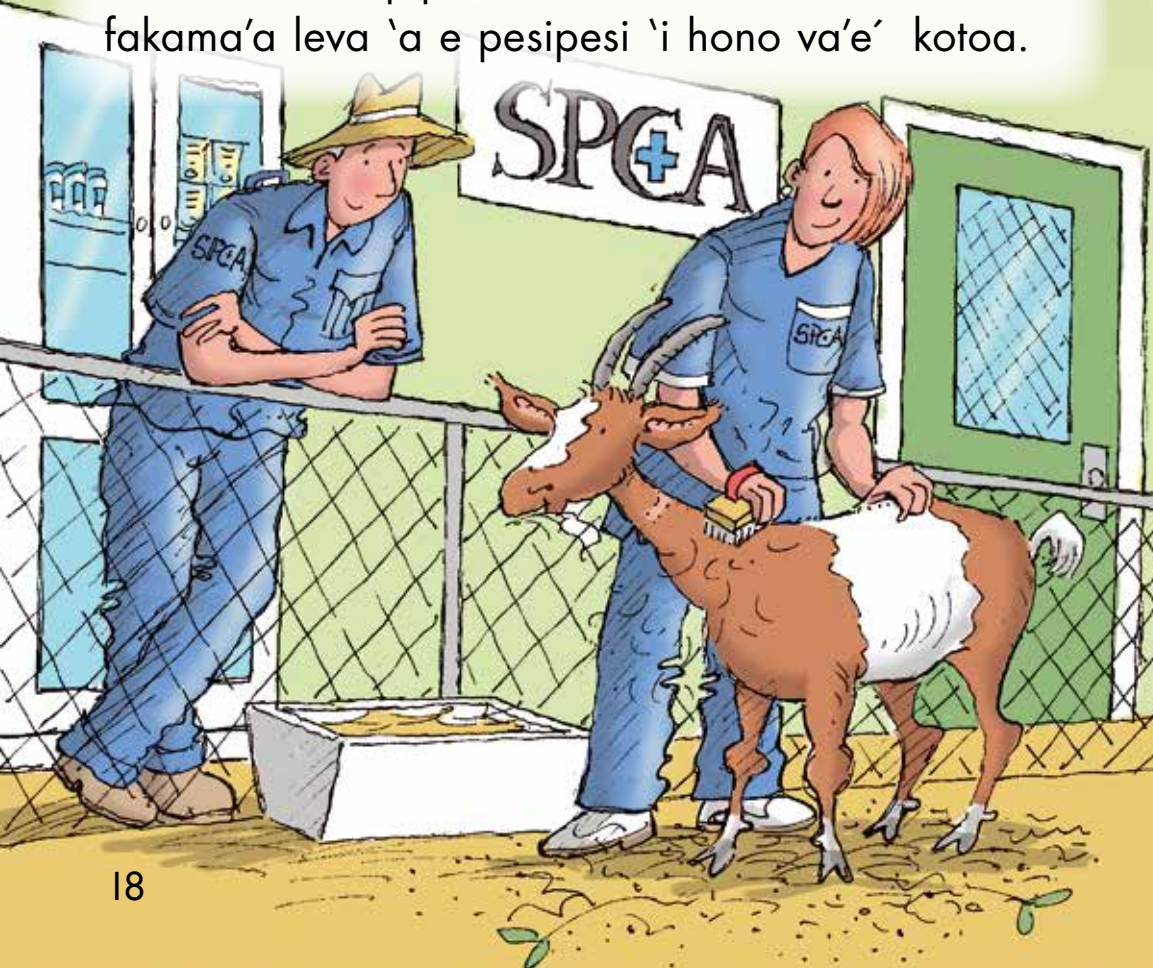
Na’e toki nonga hifo ‘a Garry ‘i he’ene kai e kālōti mei he ngoue ‘a Mrs Quirk pea toki taki atu ke fakaheka ia he veeni ‘a Mr Weston.

‘I he te’eki ai ke mavahe atu ‘a e veeni’ mei he ‘api ‘o Mr Baxter, na’e fanongo atu ‘a Garry ki he’ena talanoa mo Mr Weston, ‘o ne ‘ilo mei ai ‘oku ‘i ai ‘a e me’a lelei ia ‘e hoko.

Vahe 5

Pea na'e tonu pē 'a 'ene mahalo'. Na'e vete 'a hono seini' pea na'e sivi'i ia 'e he toketā angalelei' 'o ne milimili 'a e mamulumulu 'i hono kia' 'aki 'a e faito'o ke sai ai 'ene langa'. Pea kosi'i 'o to'o atu 'a e hefa mo e tengetenga'i 'akau na'e pipiki 'i he fulufulu hono sino' pea tafi hifo mo e efu pea mo e pelepela kuo ta'u 'e ua mo 'ene pipiki ai. Na'e toe tu'utu'u mo fakama'a leva 'a e pesipesi 'i hono va'e' kotoa.

Na'e toe fakafiefia foki 'i he ma'a hake 'a e 'aho hono hoko' he na'e hiki atu 'a Garry ki ha 'ā kosi na'e lahi ai 'a e mohuku ma'a ke ne kai, vai ma'a ke ne inu pea mo e fokotu'unga maka ke halakaka ai pea na'e 'i ai foki mo e ongo kosi 'e ua.

Hili ha ngaahi 'aho 'o 'ene nofo mo va'inga mo hono ngaahi kaume'a', na'e faka'amu 'a Garry ke nofo ai leva 'i he SPCA 'o 'oua na'a toe hiki, ka na'a' ne 'ilo 'e 'ikai lava. Kuo' ne fa'a sio ki he kakai 'oku' nau ha'u 'o fili e fanga manu kenau 'ave 'o tauhi'. Pea 'e lava ke hoko eni kiate ia pe ko hono ngaahi kaume'a fo'ou'.

Vahe 6

'I he 'aho hono hoko', na'e ha'u 'a Mr Weston mo ha tangata ki he 'ā 'o e fanga kosi'. Na'e siosio lelei pē 'a e tangata' ni ki he fanga kosi' kātoa, pea' ne toki a'u mai kia Garry 'o ne sio atu tā ko Mr Baxter!

Na'e nonga pē 'a Garry ia he na'a' ne 'ilo 'e 'ikai ke fili ia 'e Mr Baxter ke ne 'ave 'o tauhi koe'uhi ko e maumau na'a' ne fai ki hono 'aa', vai kaukau', faama kelemutu', tamapua le'o 'i he'ene ngoue', mohenga tautau', tau'anga foo' pea mo hono talausese loto' foki.

Ka na'e manavasi'i pē 'a Garry na'a fili 'e Mr Baxter ia ha taha 'o hono ngaahi kaume'a' ke 'alu mo ia.

Na'e kaka leva 'a Garry 'i he fokotu'unga maka' 'o sio atu ki hono fakaheka 'e Mr Weston 'a hono ongo kaume'a' ki he taulani 'a Mr Baxter. Lolotonga 'a e loto mamahi 'a Garry 'i he'ene 'ilo 'e ta'elata 'i ' he'ene nofo tokotaha', na'e sio atu 'oku toe foki mai 'a Mr Baxter ia mo malimali mai ki ai.

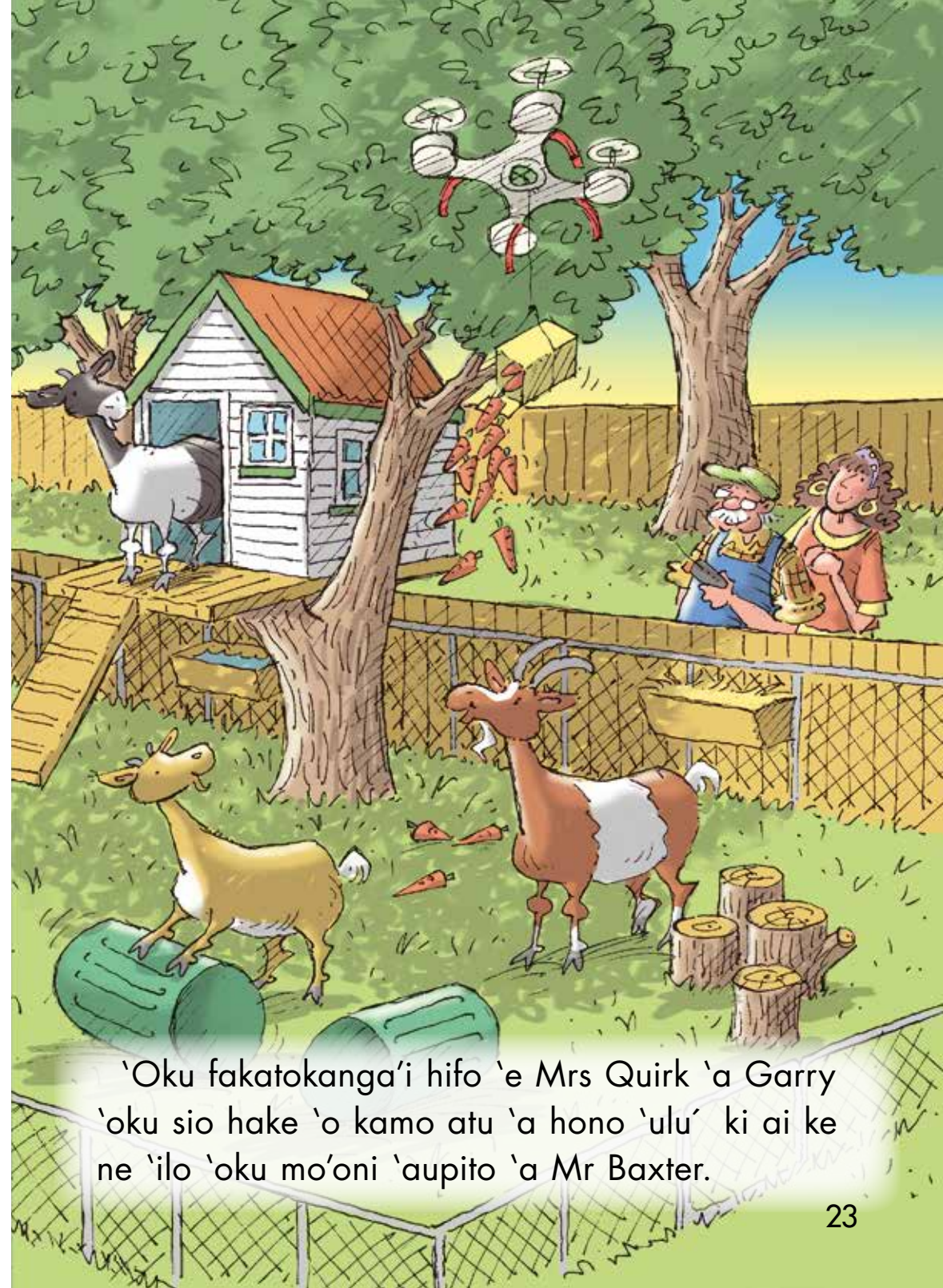
Na'e kei malimali pē 'a Mr Baxter 'i he'ene fakahifo atu 'a Garry mo e fanga kosi' mei he taulani' ki he 'ā kosi fo'ou kuo 'osi fokotu'u'. Na'e 'i ai foki mo Mrs Quirk mo 'ene falukunga kālōti ma'a Mr Baxter koe'uhi he na'a' ne ngaahi 'a e maumau 'i he 'aa'.

"Ko e va'inga'anga kosi lelei taha eni 'i māmani'," ko Mr Baxter atu ia kia Mrs Quirk.

Ka kuo 'osi 'ilo foki 'e Garry ia mo hono ongo kaume'a' 'oku mo'oni 'aupito pē 'a Mr Baxter ia. Kuo liliu 'a e ki'i fale na'e langa he fu'u 'akau' ke hoko ko e nofo'anga kosi pea kuo hoko 'a e lele'anga sikeitipooti' ia ko ha kaka'anga. Kuo fokotu'utu'u 'a e fokotu'unga fefie' ke lava 'o fai ai ha halakaka pea na'e 'i ai mo e ngaahi talamu kenau ako tui 'aki.

Na'a' nau sio atu ki hono fakahinohino 'e Mr Baxter 'a Mrs Quirk ke poto hono fafanga 'aki e fanga kosi' 'a e kālōti' 'o fakatooki hifo mei ha ki'i vaka 'oku pule'i hake mei lalo.

"Oku' ou fiefia he ma'u ha fanga kosi kenau kaungā ngāue mo au heni", ko Mr Baxter ange ia kia Mrs Quirk. "Talu ange 'eku kei si'i, ko e toki me'a fakafiefia taha eni kia au."

'Oku fakatokanga'i hifo 'e Mrs Quirk 'a Garry 'oku sio hake 'o kamo atu 'a hono 'ulu' ki ai ke ne 'ilo 'oku mo'oni 'aupito 'a Mr Baxter.

Ko Hono Tauhi 'o e Fanga Kosi'

- Ko e kosi' ko e manu 'oku fiema'u ke 'i ai hano nofo'anga malu mei he 'uha' mo e momoko' pea mo ha feitu'u 'oku ma'ui'ui ai e mohuku'. Pea 'i he'ene pehee', 'e fiema'u ke lava 'o hiki holo 'a hono nofo'anga'. 'Oku 'ikai kenau sai'ia 'i he 'uheina' pea ko e 'uhinga lahi ia ke malu ai honau nofo'anga'.
- Ko e fanga kosi' ko e monumanu 'oku' nau kai mohuku pea mo e fa'ahinga musie kehekehe, lau'i 'akau pea mo e fanga ki'i vao iiki'. Pea 'oku' nau hangē pē ko kitautolu' 'o fiema'u 'a 'enau me'akai' pea mo e vai' ke ma'a mo fo'ou foki. Ka 'oku' 'i ai e ngaahi 'akau 'oku kona ki he kai 'a e kosi' pea 'oku totonu ke 'ilo'i kinautolu 'o ta'aki mei he 'ā 'o e fanga kosi'.
- 'Oua 'e no'otaki 'a ho'o kosi' he 'e lava 'o tāvani mo fihia ai 'o lavelavea. Ka mamulumulu hono kia' mei he kola', 'e iku 'o pala.
- Ko e fanga kosi' 'oku' nau manako kenau nofo tokolahi 'o 'ikai kenau sai'ia he nofo tāutaha'.
- 'Oku' nau fie'ilo 'aupito pea tenau hakule foki 'o fai'aki ia honau ngutu'. 'Oku tonu ke 'aā'i malu pea ke 'i ai ha me'a kenau halakaka holo ai. Pea 'oku' nau sai'ia ke tokanga ange 'a e kakai' kia kinautolu.

**A'ahi atu ki he uepisaiti kids.spcaeducation.org.nz
'o ako ai ki hono tauhi 'o e fanga kosi'.**

Garry the Goat's Escape

© 2017 Society for the Prevention of Cruelty to Animals Education, Auckland, New Zealand

Published by Wendy Pye Publishing Limited for SPCA Education

Text by John Carr

Illustrations by Philip Webb

This Tongan edition published 2019

ISBN: 978-1-98-857809-5

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the publishers.

Distributed in New Zealand by The SPCA

3047 Great North Road, New Lynn, Auckland 0640, New Zealand